СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 108. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 10 травня 1932. — VOL. XL. No. 108. Jersey City, N. J., Tuesday, May 10, 1932. THREE CENTS.

НЮЙОРСЬКА КРИТИКА ВІДНЕСЛАСЯ З ПРИЗНАННЯМ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ВИСТАВИ В ЧЕСТЬ ВАШИНҐТОНА

НЮ ЙОРК. — В неділю, 8 травня, влаштовано в просторій Карнеґі Гол дві вистави для вшанування 200-літніх народин Юрія Вашинґтона. Одна відбулася пополудні, а друга ввечір. Обидві пройшли гарно. Публика була захоплена співами і танками. Програму дещо змінено щодо танків і тому вистава була виведена ще складніше, ніж це було досі. Співаків і танцюристів оплескувано дуже часто й довго. Особливо привитано дуже сердечно Олександра Кошиця і В. Авраменка.

Американські місцеві ґазети помістили дуже прихильні звіти про виставу, даючи признання за таке вміле артистичне й гарне відсвяткування памяти Вашинґтона.

НОВІ ПЛЯНИ ОЩАДНОСТИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер відбув довшу конференцію з ґрупою сенаторів і предложив новий плян ощадностей, який дасть змогу заощадити $237,000,000, і зменшити податки.

ВЛАСНИКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ ПРОТЕСТУЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — Власники реальностей домагаються зменшення міського буджету, а тимсамим і зменшення податків на реальности. Вони кажуть, що реальности оцінено містом на 30% більше ніж вони вартують. А місто стягає 80% усіх своїх приходів від власників недвижимостей.

ВИКЕРШЕМ ЗА РЕФЕРЕНДУМ У СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Джордж В. Викершем, бувший голова комісії Викершема, яка розслідкувала між іншим і прогибіцію, заявився за переведення референдума в справі прогибіції. Коли його запитали, чому його комісія видала оречення, що вона є проти знесення прогибіції, він відповів, що це було конечним, бо тільки тим робом можна було осягнути оречення, на яке остаточно всі погодилися.

БУНТ ЧЕРВОНИХ У ПЕРУ.

ЛІМА (Перу). — В Перу заносилося на революцію, коли два воєнні кораблі вивісили червоний прапор, а моряки заарештували офіцирів та перебрали владу, іменувавши вістуна командантом. Та один з моряків, льояльний державній владі, скочив з одного корабля у воду і переплив до підводного судна та повідомив його команду про бунт. Сейчас вислано літаки, які скинули на збунтовані кораблі відозви, взиваючи моряків до послуху. Коли це не помогло, пущено кілька стрілів з підводного судна. Потім збунтовані зняли червоний прапор і вивісили білий.

Провідників бунту відставлено до тюрми. Всі вони є комуністами.

І ЗА „ТАТІВ" НЕ ЗАБУЛИ.

НЮ ЙОРК. — Склепи з цвітами подають, що цього року куплено менше цвітів на „Свято Матери" ніж іншими роками. Зате інші торговці твердять, що продано багато річей, які передано як дарунки батькам родин. З того заключають, що „Свято Матери" переміноситься в родинне свято, в якім діти віддають пошану родичам.

ПОШАНУВАЛИ „МАТІР-ПІОНІРКУ".

ВАШИНҐТОН. — У „Святі Матери", яке влаштовано в столиці, піднесено ролю, котру відгравала „матір-піонірка", що працювала побіч свого чоловіка, котрий кольонізував американські дикі простори і клав перші підстави американської держави.

ЖІНКИ І ПОСТУП.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Діл сказав у своїй промові на „Святі Матери", що поступ людства пізнати по поступі жінки.

БЕЗРОБІТТЯ І КРАЄВИЙ СТРАЙК.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Представники ткацьких юній заявилися за 48-годинний ґенеральний страйк, щоби цим протестаційним кроком приспішити ухвали в законодатних тілах у справі допомоги безробітним і заведення 34-годинного тижня праці.

НАДІЮТЬСЯ 100,000 УЧАСНИКІВ У ПИВОВІМ ПОХОДІ.

НЮ ЙОРК. — Вже поробленo всі заходи, щоби зібрати як найбільше учасників у „пивовім поході", який відбудеться наступної суботи. Обрахували, що можна числити цілком певно на 100,000 учасників.

ФАРМЕРІ ДАЛІ БАНКРОТУЮТЬ.

ВАШИНҐТОН. — Републиканські лідери заклопотані вістями з Вестів, з яких виходить, що фармерів ліцитують за залеглі податки й морґеджі. В деяких місцевостях половина фармерів побанкротувала і їх фарми опечатано.

МІНС ДОМАГАВСЯ ЩЕ БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ.

Детектив Ґастон Мінс, котрого місіс Мек Лін в Вашинґтону наняла для відшукання і викупу викраденого Линдберґам сина, каже, що він віддав певним людям $100,000, які дістав на викуп. Він твердить, що по тих людях можна було сподіватися, що вони є в контакті з тими, котрі викрали дитину. Місіс Мек Лін подає, що вона згодилася платити Мінсови по $100 денно за труд і $100 на покриття видатків. Вона каже далі, що Мінс, одержавши $100,000, домагався потім ще дальших $35,000 і казав їй їхати до Ель Пасо по дитину. Але вона вже не хотіла вірити Мінсови.

ГОЛОДОВИЙ СТРАЙК ВЯЗНІВ.

У харбінських вязницях знаходиться 119 радянських урядовців зі Східно-Китайської залізниці, яких арештувала манджурська влада за саботажі на залізниці. Вони тепер оголосили голодівку й домагаються негайного звільнення, заявляючи, що вони невинні. Манджурська влада, навпаки, твердить, що вона точно установила виновність арештованих і їй відомі точно організатори заворушень та висаджень в повітря залізниці. Всі ті організатори отримували інструкції з Благовіщенська від большевиків.

СПІЛЬНІ ЧИ ОКРЕМІ СВЯТА?

Дня 8-го березня ц. р. відбулася перед Окружним Судом у Сяноці розправа проти Онуфрія Іванка, Михайла Миця, Івана Бруца, Михайла Хащаника і Степана Петрика. Всі вони були обвинувачені за те, що 14-го січня 1929, то є в день нашого нового року, в Лубнім, коло Балигорода, заборонили Павлови Сербинови та іншим Полякам возити через Лубне дерево з ліса та нібито погрожували всім тим візникам, що якби важилися дальше нарушувати повагу нашого новорічного свята, то всіх їх повкидають у потік. Пошкодовані візники зізнали, що постава громадян Лубного супроти них була грізна, тому вони боялися, що громадяни Лубного виконають свою погрозу. Супроти цього візники перестали возити дерево у цей день, тимбільше, що Онуфрій Іванко, тодішній війт, обіцяв, що заплатить їм з власних фондів відшкодування за втрачений заробіток та просив, щоби не псували святочного настрою у селі. У висліді розправи одного з обжалованих звільнено від відповідальности за небезпечні погрози, а іншим присуджено по кілька тижнів тюрми з завішенням кари.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ЧАЙНИЙ ВЕЧІР.

Молодь села Воготич, пов. Самбір, улаштувала в читальні чайний вечір. Старoство нерадо дало дозвіл на цю імпрезу, а даючи, зовсім заборонило виголосити протиалькогольний реферат, деклямації та сатиричні монольоги. Перед самим чайним вечером поліція забрала аранжера вечера, Миколу Беґуса, якого відставили до вязниці в Самборі, де він мав відбути однотижневу кару, засуджений минулого року за розкинення листопадових летючок.

ПІСЛЯ ВБИВСТВА КОМІСАРЯ ЧЕХОВСЬКОГО.

Варшавський „Експрес Поранни" з 25 березня ц. р. описує погоню за вбивником комісаря Чеховського: „Якийсь осібняк у темній загортці почав у тій хвилині тікати в напрямі стрийського цвинтаря. Утікач тримав у руці револьвер. Кілька прохожих побігли за замаховцем, але спинилися на погрозу револьвера. На місце слідства привезли дві гончі собаки. Одна собака кинулася негайно слідами вбивника через цвинтар, Грецьку вулицю й узгіря Парку Кілінського в напрямі Пелчинської вулиці. Тут собака втратила слід".

Львівські вечірні щоденники „Ґазета Вечорна" та „Експрес Вечорни" з 24 березня, за цим варшавським „Експресом Поранним" подали, що у звязку з убивством комісаря Чеховського відбулася ревізія у львівському „Маслосоюзі", що там арештували 11 осіб, а серед них двох українських послів. Цю поголоску опрокидуємо, бо вона від початку до кінця виссана з пальця. В „Маслосоюзі" не було ніякої ревізії і не арештували там ніякого українського посла. Арештували одного службовика „Маслосоюза". Знаємо, що серед молодих Українців у Львові відбулося більше ревізій та арештовань у звязку з цим убивством, одначе з огляду на цензуру цих арештів і ревізій не реєструємо. — („Діло").

ПРОТЕСТИ ПРОТИ НОВИХ ЗАКОНІВ.

До дня 19 березня внесли 45 сіл перемиського повіту свої протести проти нових законів про шкільництво, кольонізацію і самоврядування. Цим зацікавилася поліція і каже показувати собі протоколи засідань Громадської Ради.

ВПАВ У КОЛОДЯЗЬ.

Мешканець міста Костополя (Волинь), Петро Будка, витягаючи з колодязя відро з водою, поховзнувся, стратив рівновагу і полетів з відром у колодязь. На глухий крик потопаючого з глибокого колодязя, збіглися люди, але запізно. Будка втопився.

З СУДОВОЇ САЛІ.

У суді в Сокалі переслухано свідків в справі карно-адміністраційній проти д-ра Чайковського, інж. Мельниковича, дир. Грушкевича і д-ра Мельника, яких ще в 1930 році старoство засудило на кару 200 зол. в звязку з уладженим тоді святом Сільського Господаря. В тій справі відбулися вже дві розправи в львівському суді і переслухувано вже свідків. Характеристично, що на другій розправі суд звернувся до старoства за виясненням, за що властиво засуджено підсудних. Ну і тепер старoство пояснило, що за „співане шовіністичних пісні вбрев програмові".

ЗДАВАЛОСЯБ, ДРІБНИЦЯ.

У лексиконі Маєра знаходимо поважно, по німецьки опрацьовану відповідь на питання: скільки кільометрів робить пані дому в кухні. Отож у великій кухні старої системи пані дому робить річно 580 кільометрів; у кухні сучасної системи річно робить тільки 134 км.

ФАШИСТИ СПАДКОЄМЦЯМИ МІЛІОНА ДОЛЯРІВ.

До Риму приїхав приватний секретар американського міліярдера Істмена, що недавно відібрав собі життя, і привіз Мусолінієви один міліон долярів, які покійний Істмен записав у своєму завіщанні організації молодих фашистів.

КРІЗА В МЕНАЖЕРІЇ.

Загальна матеріяльна кріза дається відчувати не тільки нам, людям, але й звіринному світови. Загально відомо, що домашній інвентар нашого селянина не дістав тепер належної паші. В останньому часі завитала кріза до швайцарських цирків і на цьому тлі стався оригінальний випадок в місті Рібіґен у Швайцарії. Ґрупа вовків у мандрівному цирку не дістала кілька днів поживи й один нетерпеливий на голод вовк відів собі хвіст.

НАЙМЕНШИЙ НА СВІТІ НОВОРОДОК.

В Берліні у породільній лічниці вродилася дитина, яка важить 540 ґрамів, а довга 32 цм. Але хоч і маленьке, то зовсім здоровеньке. Лікарі цілого Берліна прибувають до лічниці, щоб оглянути це мале й велике диво.

ЛАСТІВКА Є ПРИЯТЕЛЕМ ПЧОЛИ.

Відомий італійський пасічник, інж. Еджідію Пекіоні, студіями доказав, що ластівки, яким закидали, що пожирають пчоли, не пожирають їх. Виловлюють тільки трутня, якого поїдають.

ВІТАМІНИ.

Останні досліди британського уряду контролі над засібниками поживи доказали, що лушпиння з яблок містить у собі 6 разів стільки вітамінів, що мясо яблока. Тому, вимивши, їмо яблоко з лушпиною.

ПАНСЬКА ЛАСКА НА БИСТРОМУ КОНІ ІДЕ.

В селі Монастирці, пов. Самбір, був досі війтом п. Добрянський, який зі шкіри вискакував, щоби тільки заслужити на панську ласку. Намагався на кожному кроці перепиняти культурно-освітню працю місцевої читальні та й у всякий спосіб гамував громадську працю. Але все те йому не помогло. Панська ласка на швидкому коні іде. Старoство усунуло його від урядування та назначило громадським комісарем учителя Зубжицького.

ШУКАЮТЬ ПРОТЕСТІВ.

Постерункові Бернат і Кропідловський зайшли в Сільці біля Підгайців до громадян Олекси Ригайла, Івана Михайлюка і Василя Гунчака (сина Данила) та перевели в них ревізії, шукаючи протесту проти кольонізаційного закона. Нічого не знайшли. Приарештували Олексу Ригайла, якого на другий день звільнили.

ІНЖИНІР ПІДРІЗАВ СОБІ ЖИЛИ.

У Львові на Гетьманських Валах підрізав собі жили 62-літній інжинір Ем. Йос. Давідовський. В готелі, в якім він замешкав, зголосив був, що походить із Перемишля. Давідовського привезли до шпиталю. Причина: матеріяльна нужда.

УВАЖАЮТЬ ҐОРҐУЛОВА БОЛЬШЕВИЦЬКИМ АҐЕНТОМ

ФРАНЦУСЬКА ПРЕСА КАЖЕ, ЩО ВБИЙНИК ПРЕЗИДЕНТА РЕПУБЛИКИ ЧЕКІСТ.

ПАРИЖ (Франція). — Бувший президент републики, Мілеран, та начальник таємної поліції Жюлян заявили, що в них є відомости про те, що вбийник французького президента републики, Думера, Росіянин Ґорґулов, є большевиком і знаходиться на службі чека. Ці відомости піддержують французькі ґазети, а особливо права преса, яка взагалі розпочала кампанію проти чужинців.

Взагалі тепер ще трудно сказати, з ким звязаний був Ґурґулов, чи ділав на власну руку. Всі російські орґанізації в Парижі та в інших осередках російської еміґрації в Европі, а також большевики відхрещуються від нього. Ґорґулов старався видати себе за божевільного, але лікарі признали його нормальним. Міністерство судівництва вже доручило йому обвинувачення в убивстві президента републики. Суд і смертна кара на ґільотині будуть переведені в найскоршому темпі.

Поліція арештувала також дружину Ґорґулова, яка мешкала з ним в Монте Карльо. В помешканню Ґорґулова знайшли кілька фунтів страшної отруї, ціяністого калію, якого вистарчилоб отруїти кількадесять тисяч людей. Дружина Ґорґулова ввесь час в істериці й твердить, що про наміри свого чоловіка вона нічого не знала.

Тіло президента виставлене в президентській палаті, де воно буде знаходитися до четверга, коли відбудеться похорон в національному пантеоні.

МОСКВА ВІДХРЕЩУЄТЬСЯ.

МОСКВА (СССР). — Московська преса та комуністичний інтернаціонал заявляють, що Ґорґулов білоґвардієць і ворог комуністів. Заяву начальника тайної поліції в Парижі та бувшого президента републики Мілерана, що Ґорґулов аґент чека, ґазети називають брехнею, вигаданою для аґітації проти комуністів.

Комуністичний Інтернаціонал оголосив спеціяльну заяву, що Ґорґулов нічого спільного з комуністами не мав. Заяву підписали представники багатьох чужинецьких партій.

ЕРІО ПЕРЕМІГ НА ВИБОРАХ.

ПАРИЖ (Франція). — На виборах до парляменту перемогли ліві. Тепер вони в палаті послів будуть мати 358 місць проти 244 правиці. Тому сподіваються, що до влади прийде бувший премієр, соціяліст Еріо.

ХАОС НА ПІВНОЧІ МАНДЖУРІЇ.

ХАРБІН (Манджурія). — Японська армія на півночі Манджурії тепер провадить завзяті бої з повстанцями. Східньо-Китайська залізниця в девятнацятьох місцях цілковито перервана. На ріці Сунґарі зявилося багато китайських бандитів, котрі майже спаралїжували рух на ріці.

Радянські представники в Харбіні занепокоєні тим, що Японці посилають все більше війська на північ Манджурії до російського кордону для боротьби з повстанцями. Тепер точаться бої за містом Гайлін, а Японці свого часу запевняли большевиків, що вони до цього міста не пішлють своїх військ.

ВСЯ НАДІЯ НА ЛЬОЗАННУ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Канцлер Брінінґ заявив перед кореспондентами ґазет, що льозанська конференція по міжнародним боргам та репараціям, яка має відбутися за місяць, рішить, чи після неї настане економічно-фінансове відродження всього світа, чи повний економічний і політичний хаос. Це залежатиме від того, як конференція розвяже справу репарацій та міжнародних боргів.

Брінінґ каже, що світ тепер не має відповідних лідерів, які не боялисяб сказати людям правду в очі й з тої правди поробити відповідніші висновки для практичної політитки.

БОЛЬШЕВИКИ ПІДДЕРЖУЮТЬ ДИКТАТУРУ КЕМАЛЯ ПАШІ.

ІСТАНБУЛ (Туреччина). — Урядові кола витають премієра-міністра Ізмета Пашу, як спасителя Туреччини від економічно-фінансового хаосу. Ізмет Паша дістав в Москві від большевиків кредит хліборобськими машинами та ріжними інструментами на 8 міліонів долярів.

За цю суму Росія візьме від Туреччини продукти її виробу, як тютюн, вовну, овочі та ріжні мінерали.

ЗГИНУЛИ ПІДЧАС БУРІ 500 ЛЮДЕЙ.

ГАНОЙ (Французький Індокитай). — Небувала буря пронеслася над частиною французького Індокитаю. Буря прийшла з Китайського моря й захопила деякі прибережні міста в провінції Аннам. Найбільше ушкоджені два невеликі міста, де буря зруйнувала доми та інші будови.

Кількасот тубильців, а між ними й Европейців, зістали вбиті підчас розвалення домів, а деякі втопилися, коли ріки виступили з берегів. Покищо годі сказати, які великі шкоди завдала ця буря, але вже відомо, що загинуло більше як 500 людей.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАМАХ НА ДУМЕРА

Вістка про замах на французького президента Думера облетіла світ. Розписуються ґазети, пливуть вислови симпатій. Покійний був цікавим характером не лиш у Франції, але й поза Францією. Походив з бідної родини, а добився на таке становище, понад яке він уже вище спинатися не міг. Відзначився як учений, як політик, як адміністратор. Мав широкі симпатії яко батько, що віддав рідній Франції чотирох синів.

Його вбийник бачив у ньому представника Франції, великої держави, звязаної союзом з Росією. Коли ця Росія опинилася під большевицьким обухом, то, розумував убийник, Франція була обовязана почати війну проти большевиків. Коли Франція війни не почала, то вона, видно, зрадила Росію. За зраду належиться кара. Треба покарати хочби її представника. До виконання цеї кари почув себе покликаним політичний іміґрант, Вірменин з роду, але Росіянин по патріотизмі.

Все це розумовання наверха льоґічне, повязане розумово, але все таки це розумовання божевільного. Божевілля проявляється не в побаламученій льоґіці, але в побаламученім стремлінню. Божевілля Ґорґулова полягає в його почуттю, що він і його країни переслідувані, та в його манії великости, що, мовляв, він покликаний бути представником цілої Росії та виконувати за неї кару на цілій Франції. На його божевілля вказує його заховання поза замахом. Він до праці не здібний. Карієри ніякої не робить. Вчиться на лікаря, але не лікарює. Він каже, що він письменник, але не пише нічого, крім уривкових споминів про себе та про своє високе покликання. Він жениться, але не виконує обовязків подружа. Він не може достроїтися до інших людей, орґанізує свою спеціяльну партію, але сам її розбиває.

Учинок божевільного повинен би мати тільки той наслідок, що Ґорґулов має опинитися в домі божевільних. Та цей учинок буде мати більший вплив, ніж він на це заслугує. Навіть божевільний учинок викликує глибокий відгук у широких кругах людей. В очах Французів, обурених на вчинок іміґранта, президент Думер це не жертва нещасного випадку, а мученик. І відчують чувства Французів з того приводу й усі Росіяни в Франції, а може й ворожі Росіянам Українці. Бо божевільні кроки вже мають це до себе, що не похитують рівновагою тільки дуже зрівноважених людей.

КАСУВАННЯ САМОУПРАВИ

Теперішня Польща повстала зі збиранини земель, що жили трояким державним життям. Відповідно до ступня культури кожної з тих держав істнували дотичні громадські закони. Німеччина й Австрія в доволі високій мірі шанували особливости поодиноких гуртів, які складалися на державу. Очевидно, що автономія (самоуправа) одиниці могла була спричинити хаос у державі. Але гурт громадян чи родин, що мали спільні інтереси, себто поодинокі громади — мали власну самоуправу.

В ріжних державах має самоуправа ріжні права. Найбільше прав здобула собі самоуправа в Анґлії, найменше у Франції. В царській Росії самоуправа служила тільки для справнішого урядування державного апарату. Найнижча суспільна одиниця — громада, не багато мала права у своїх власних інтересах. Відти походило невдоволення всіх народів царської Росії. В Австрії, по переведенні конституції, поставлено засаду: „Вільна громада, це основа вільної держави". Тому, що Поляки мали в Галичині верх за вислуги австрійському урядови, то Українці на ділі не багато користали з повищої засади. Але всеж таки конституційні закони не виключали права для Українців, щоби вони самі могли рішати в будучности про свої питомі потреби.

Польський нарід нарікав найгірше на російські закони відносно самоуправи. Здавалось би, що в такому разі Польща заведе у своїй власній державі закони, які будуть просто протилежні до тих, що її саму кривдили. Тимчасом сталося навпаки: на землях давньої Німеччини й у Галичині заводить Польща такі самоуправні закони, які були в Росії, себто такі, які осталися ще в давньому т. зв. Королівстві і на північно-західних українських землях (Волині, Холмщині, Поліссі й Підляшу).

Як ті закони будуть виглядати, досить показати, в який спосіб має управляти собою **громада,** розуміється — наскільки при такому законі загалом можна говорити про самоуправу.

Засадою австрійської самоуправи, що обовязувала в Галичині, було, щоби спільну управу мав той колектив, який жие на однородній території й має спільний круг зацікавлення в певних справах. Це й була **громада,** яку здебільша творило кожне село. Тепер — мають бути стягнені кілька сіл в одну „ґміну", а село остaнеться тільки частиною тієї „ґміни". Воно буде вправді називатися „громада", але **обсяг прав тієї громади буде дуже маленький.** Вона буде мати право хіба посваритися за діру в мості, чи за пасовиско. **Всі культурні, освітні справи — до неї не будуть належати.** Котрі села будуть становити одну спільну „ґміну", про це рішить міністер внутрішних справ, який буде мати право переводити зміни в складі „ґміни". Можна собі уявити, які **спільні** змагання може мати свідоме українське село, коли його прилучать до нової мазурської кольонії, яких у деяких повітах доволі. Така „ґміна" буде мати найменше 10,000 мешканців. Села (ті будучі громади) будуть вибирати громадську раду з вісьмох радних при числі 500 мешканців, по 16 при числі мешканців до 1,500, а по 24 при числі мешканців понад 1,500. Громадська рада вибере собі „солтиса" і його заступників. „Ґмінну" раду й управу будуть вибирати не всі мешканці даної громади, тільки солтиси, їх заступники та відпоручники тих громад, що входять у склад "ґміни". Така рада й управа буде урядувати пять років, якщо їх не розжене воєвідство. За що? — Це в законі трактується як урядову тайну: влада не буде подавати причини, задля якої розвязано раду чи управу. Замітне при цьому, що фахові військові (себто офіцири та ті, що служать понад приписаний час) будуть також голосувати при виборах до громадської самоуправи. Такого закону не знає ніяка інша держава.

Тому, що маєток, який має село, буде належати до громади, а не до "ґміни", а знов „ґміна" буде мати ріжнородні видатки, то їх буде покриватися з наложених на громадян даної "ґміни" податків. Їх буде треба доволі. „Ґміна" буде мати право тримати „професійного начальника", який буде складати іспит перед воєводою, чи він має потрібні кваліфікації. Але що буде багато таких, яким треба дати жити з громади, а вони не будуть мати поняття про те, що треба знати, щби можна громадою управляти, то воєвода буде мати право увільнювати від іспитів. Такий "професійний начальник" буде настановлений на два рази довший час, ніж вибраний начальник. Такий „професійний начальник" має мати відповідну платню з громади, а коли не буде вже служити, то „емеритальне обезпечення", значить — „ґміна" буде йому платити досмертну пенсію. Крім того мусить мати „ґміна" відповідну скількість службовиків, а між ними й фахового секретаря. Можна собі уявити, кого то буде мусіла „ґміна" удержувати, й скільки на те все стягати грошей зі своїх громадян!...

Та ще не досить на цьому. Цей закон обмежує права української мови. Членом міської та повітової ради, а дальше солтисом, війтом, заступником чи „професійним начальником" може бути вибраний тільки такий, **які володіє в слові й письмі польською мовою.** Якже дізнатися про те, чи хтось володіє добре польською мовою? — Про це буде рішати політична влада. Значить — кожного невигідного буде міг староста викинути зі складу міської, чи повітової ради, або скинути з солтиса, війта, заступника, чи "професійного начальника".

Обговорюючи проект того закону, сказав міністер внутрішних справ, Перацький, що цей закон має на меті завести одноцільну адміністрацію в цілій державі, а ця адміністрація не може творити таких середовищ, які собі взаїмно перешкоджувалиб. Але з обговореного загально закону, бодай тієї його частини, що відноситься до управи громадою, ясно, до чого той закон змагає: не дати громаді змоги радити над тими справами, що її **найближче** обходять, понастановляти в громадах людей залежних виключно від уряду, дати їм удержання на кошт громади, а відбираючи підставні права українській мові, понизити Українців в їх власних очах, викликати в них зневіру в свою справу і своє значіння та ріжнородними драчами прискорити це зубожіння, яке мусить наступити при переводженні кольоніяльного закону.

Це річ Познанщини, як вона поставиться до того закону, до якого вона не звикла. Але коли мова про Галичину, то на підставі міжнародного договору—їй належиться зовсім інша автономія (самоуправа). Тому й не диво, що Українська Парляментарна Репрезентація заповіла устами посла Луцького, що Українці будуть поборювати цей закон усіми силами.

X.

І ХТОЖ НАМ ЦЕ ВСЕ СКАЖЕ?

Кожда людина, хто би вона не була, повинна знати своє походження, себто про своїх родичів, про свою хочби ближчу родину. Безбатченки не знають своїх батьків, ба нераз ні своїх матерей. Вони не знали в своїх діточих літах тої теплої любови родичів, у їх життю панує тут велика порожнеча, якої нічим не дасться заповнити, заступити. Холодна, студена їх молодість, від якої віє холодом через ціле життя.

Спомин про родичів, про родину огріває життя людини, заповняє життя, а нераз є сильною заохотою до праці, до кращого. Чи почувається людина до якогонебудь обовязку проти своєї незнакомої родини, з якою не вяже її нічого, яка їй незнана, чужа? Певно що ні!

Те саме буває в життю народів. Нарід мусить знати також своє походження, своїх дідів, батьків, їх життя і т. д. І хтож йому це все скаже? **Історія.** Там у тій історії знайде він все про свій рідний народ, про те, як він жив, як розвивався, як терпів, скільки лиха мусів знести, скільки то боротьби мусів звести, щоби вдержатися при життю тай дати життя кождому з нас, як дитині свого рідного народу.

Історія так держить ту звязь між нами і нашими дідами, батьками, ми почуваємося їх наслідниками і перебираємо обовязок продовжувати їх добрі діла для свого рідного народу. Ця звязь, цей обовязок — це продовження життя народу. Історія вчить нас бути добрими, пожиточними одиницями свого народу. Історія виводить нам перед наші очі гріхи та промахи наших батьків та дідів і остерігає нас на будуче перед ними. З історії пізнаємо, хто нам брат, хто сват, а хто нам запеклий ворог, якого нам стеречтись, а вразі потреби поборювати та нищити його шкідливу роботу проти нас.

Учімся історії свого народу, а з неї навчимося жити, працювати для добра свого народу, навчимося посвятитися для нього, дати навіть у потребі своє життя. Учім історії свого народу наших дітей, розповідаймо їм про наших славних людей, хочби це були лиш леґенди, оповідання з уст народу, а не історичні події.

Кожда мати, кождий батько повинні постаратися, щоби їх діти знали рідну історію. Нехай не ходять вони світом мов ті безбатченки-сироти, що то не мають батьків, не мають де притулитися, без імени, без родини. Нехай знають вони: Чиї вони діти. За що кати матір їх скували, кайдани на неї наклали. За що наш нарід, нашу родину мучать, катують. Нехай наші діти знають. А велика, стара, славна та здорова наша родина. І гарнаж історія її. Учімся її! — („Час").

М. М.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписана, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги у висоті $50 з фонду запомогового. Таксамо дякую урядникам 155 від. У. Н. Союза за те, що вони допомогли мені в моїм горю.

Анастасія Проць,
Перт Амбой, Н. Дж.

—o—

Складаю сердечну подяку головному урядови У. Н. Союза за уділення мені з фонду допомогового $75, котрі стали великою поміччю для моїх дітей.

Іван Заневич,
член 263 У. Н. Союза,
Фултон, Н. Й.

Жінка: Степане, що ти зробив би, колиб ти повдовів?

Чоловік: Мабуть те саме, що ти зробила би, колиб ти повдовіла.

Жінка: Ах, ти нікчемо! Тaж ти все впевняв мене, що тобі не в голові інші жінки!

В. Будзиновський.

ЗРУЙНОВАНА ГРОМАДА

(З моїх спогадів).

(5)

Як український адвокат хвилину часу, спокою, або гроша жертвував на українську політику, то се був його — песій обовязок. Мозлер того обовязку не мав, бо він Українцем не був. Як який український адвокат працював також політично для свого народу, то він заробляв собі похвалу свого окруження; про його роботу і його „саможертву" писали ґазети, він робився чоловіком славним. Се для людей має велику вартість; вони на сю славу полюють, бувало завзятіше, як на хліб. Мозлер публичного признання за свою роботу не надіявся. Жиди і Поляки були би скорше виганьбили його за це. Українці не хвалили Мозлера, бо якби на українськім політичнім овиді заясніло імя Жида, то поблідло би неодно українське імя. Неодин український адвокат жертвував для політики троха свого часу, може й гроша, бо се було в його особистім інтересі: він або кандидував на посла, або підготовляв собі кандидатуру на пізніше. А. Мозлерови така думка і в сні приснитися не могла.

Між українськими адвокатами не було ні одного, котрий для української політики жертвував би так багато і так радо, як Жид, д-р А. Мозлер. Ніодин український адвокат не жив у своїй власній хаті як комірник у кутику, ніодин не спав на кріслі при столі, бо цілу хату окупували українські політики.

Отсе, що А. Мозлер не мав найменшого обовязку жертвувати щось для української політики; що, жертвуючи щось, не мав з того найменшої користи, ані публичної похвали — хіба тільки одну сатисфакцію, що симпатична йому робота робиться, каже нам в нашім політичнім памятнику його імя поставити перед іменами повітових адвокатів-Українців. Д-р А. Мозлер помер в часі світової війни десь у німецькій Австрії на злісну анемію.

*

Коли я заїхав до Мозлера, він упередив мене, що по вічу прийде до мене депутація з Дубенка в справі сіножати. Мозлер таки зараз розказав мені всю історію тої сіножати аж до останньої хвилі. По вічу депутація (три радні з Дубенка) справді прийшла за мною до канцелярії Мозлера, та замнялася, коли побачила, що й Мозлер там. Він доміркувався, що депутати не мають до нього довіря і не хочуть при нім говорити саме про справу, з якою до мене прийшли. Та він вийти з канцелярії не міг, бо йому треба було зорудувати якусь наглу адвокатську справу. Щоби депутати могли щиро розмовитися зі мною, та щоби я мав нагоду образумити їх, Мозлер встав і попросив нас перейти до його приватного мешкання. Ми пішли туди. Депутати щільно приперли двері і пішли у противний кут кімнати, кличучи мене туди рухом голови. І я запхався в кут. Ми посідали і вони стали розказувати. Про Файта ані згадали. Скінчивши розказувати, спиталися мене:

„Що ви порадили би нам робити?"

На се питання я відповів їм питанням, будьтоби не знаючи, що вони Мозлера вже питали і що тепер слухають тільки Файта.

„Чомуж ви ще тоді, коли загадали відобрати сіножатку, або бодай тоді, коли вчули, що Нехелес хоче завдати вас до суду — не прийшли порадитися до адвоката Мозлера?"

„Ми були в нього", відповіли депутати.

„Що він вам казав?", питаю.

Депутати хвилю мовчали, не знаючи, що відповісти. Глянули на двері, неначе би боялися, щоби не увійшов сам Мозлер. Один депутат похилився до мого вуха й шепнув:

„Він тримає з Нехелесом. Адвокат, то пан. Пан тримає з паном, бо ворон воронови ока не виклює".

„Ви не знаєте", кажу, „адвокатських звичок, ні адвокатських прав. Як адвокат раз возьме кого в якій справі під свою опіку, то хочби в сій справі противником був його рідний батько, адвокат не зрадить свого клієнта. Якби зробив се, то його виреклись би всі адвокати, йому скасували би адвокатське право і він пішов би до криміналу".

„І на злодіїв є кримінал", замітив один депутат, „та що з того? Кілько тих злодіїв гуляє по світі безпечно і безжурно! А чому воно так? Бо до криміналу йде тільки той злодій, котрого спіймають. А спіймають тільки бідного, ніколи такого адвоката, що, підкуплений паном, зрадить хлопа... Мозлер підкуплений Нехелесом".

Знаючи, що в очах кождого галицького хлопа „підкуплений" є кождий адвокат, котрий каже, що противник має „законну" рацію і мусить процес виграти; знаючи, що „підкуплені" противником кождий адвокат і суддя, як присуд вийшов у користь противника — я, щоби Мозлера не треба було боронити і тим не спровокувати недовіря до себе, про Мозлера вже не балакав. Та одну гадку я мусів сказати, хоч знав, що вона не скріпить довіря до мене. Я сказав:

„Не потребую вам багато говорити, бо ви самі се знаєте, що многі наші закони дуже погані. Многі закони є для добра панів, на шкоду хлопа. На сторожі тих злодійських законів, на сторожі панської користи з хлопською кривдою стоять цісарські жандарми. Ті закони позволяють панови обкрадати хлопа. Цісарський жандарм пильнує, щоби вкраденого добра хлоп не міг відбити собі від пана. На таку законну крадіж, на такий законний розбій нема іншої ради, як терпіти кривду поти, поки народня революція, або ухвала парляментів тих злодійських законів не покасує".

Депутати тільки слухали і зітхали. Чи розуміли мене, не скажу, хоч я тут переповідаю в скороченню се, що казав ширше і популярніше. Я тягнув далі:

„Права під нашим цісарем такі і сила цісарської жандармерії така, що як не хочете ждати, аж парлямент ухвалить дати вам панські землі, або аж соціяльна революція дасть вам їх, то мусите: або махнути рукою на сіножать, або відкупити її за гроші від Нехелеса. Як гадаєте, що громада таки могла би сіножатку від Нехелеса виправувати, то вам треба знати, що в таких справах за землю не рішає адміністрація, не рішає якеєсь міністерство, а виключно і остаточно рішає суд. Що в маєтковій справі скаже суд, того не лише ніяке міністерство, але й цісар не має права змінити".

Я на лицях депутатів вичитав велике розчарування. Їх дуже здивувало, що оборонець покривдженого народу не хоче бути тої думки, що й вони, себто, що обовязуюче „цісарське право" мусить дати їм сіножать. Недовірчиво гляділи на мене зпідлобя, коли я сказав, що й цісар не має права змінити рішення цивільного суду. Гадали, що я маю їх за дураків і плету їм такі нісенітниці, за які, як би се говорив не „незайманий" посол, а хто інший, то міг би опинитися в кримінaлі за обиду маєстату.

„Як хочете з Нехелесом процесуватися", додав я, „то мусите взяти адвоката, бо в процесі за таку справу є адвокатський примус. Я радив би вам поїхати до Станиславова і взяти одного з двох: або адвоката д-ра Партицького, або адвоката і посла до парляменту, д-ра Левка Бачинського".

Видко було, що мої гості не велику мали охоту користати з моєї ради. Сказали: „ми ще обрадимося" і пішли.

Коли по кількох місяцях я знов був в Монастириськах, до мене знов прийшли депутати з Дубенка. Повторилася ще раз майже дословно тасама дискусія з таким же самим вислідом.

Вже минав третий рік, як Дубенчани займили Нехелесову сіножать. Я приїхав до Бучача і там вчув, що на мене нарікають всі урядові достойники в повіті: староста, начальник суду, повітовий виділ, команда жандармерії і всі ті, що не знали, як з рук громадян Дубенка Нехелесову сіножать видобути без проливу крови. Вони говорили так:

„Один Будзиновський міг би Дубенчан образумити і зломити їх упір, бо він вміє з хлопами говорити і вони йому вірять. Та він не хоче пхати пальців між двері, бо боїться втратити популярність. Така пасивність є також каригідною демагоґією. Як в Дубенку знов потече кров і знов впадуть трупи, то виновником буде не лише Файт, але й Будзиновський".

Ситуація справді була грізна. Файт доїв громаду щораз безличніше. Задурманені ним люди самі пхали в нього, що лише могли, відіймаючи собі від уст. Раз, будьтоби нехотячи, проговорився, Файт сказав, що віддає доньку, та не має чим вивінувати її. Люди зараз збіглися і за порадою війтихи Настуні ухвалили від кождої хати дарунок. На вози стали ладувати: кури, гуси, сало, яйця, сир, масло, цибулю, кашу і хто що мав. Цінували, що кожда хата дала пересічно за 15 корон (богатші давали грубо більше). Таким способом Файт дістав всякої всячини бодай за пів чверти тисячі. Влада не мала права арештувати Файта, щоби його зробити нешкідливим, бо. пошкодовані ним далі не хотіли в суді візнавати правду на його шкоду, отже проти нього не було доказів.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТРЕБА БІЛЬШЕ АМЕРИКАНЦІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ВИСТАВАХ У ЧЕСТЬ ВАШИНҐТОНА.

Радіє серце кождого Українця, коли читаємо голоси американської преси про українські свята в память 200-літних народин Юрія Вашинґтона.

Вже перші виступи Українського Хору Кошиця і Школи Українських Народних Танків Авраменка стрінулися з надзвичайно прихильними рецензіями американських критиків. Бо це неабияке признання, коли вашинґтонські ґазети написали, що українська вистава в честь Вашинґтона була найкращою з усіх, які досі влаштовано у Вашинґтоні в память Батька Краю.

І це має велике значіння, коли балтіморська ґазета зачинає писати критичні замітки про український концерт від того, що повинні жалувати ті, що не пішли на цей чудовий концерт.

Отже під артистичним оглядом ми горою. Щодо цього нема ніяких сумнівів. Ми дійсно змістовно, артистично й естетично манїфестуємо зразок української культури. Але біда в тім, що замало Американців бачимо на тих виставах, а чейже для них ми їх влаштовуємо. Вправді маємо, як це бувало досі, самих визначних і впливових людей на виставах, але бракує широкого американського загалу. А нам саме розходиться про цей загал. Бо коли він почує нашу пісню і побачить наші танки та чудові, артистично виготовлені українські строї, тоді пізнає без домішки якоїсь пропаґанди наші культурні цінности. Тоді, коли трапиться відповідна нагода, отсей загал віднесеться тепліше й до наших визвольних змагань, як змагань старого, славного й до наших визвольних змагань, як змагань старого, славного культурного народа.

А до того наші вистави відбуваються в багатьох, місцевостях, де є мало Українців і тому треба мати Американців на виставах, бо інакше галі світили би пустками. А крім того ціле наше підприємство провалилося би ще й під фінансовим оглядом. Бож це для кождого зрозуміле, що отсе українське свято в честь Вашинґтона є получене з надзвичайно великими видатками. Воно не може принести зисків, але зате треба, щоби хоч покрило ту частину коштів, які треба покрити, щоб обїхати з концертами найважніші американські осередки, принаймні ті, які уже намічені й де вже є винаняті галі.

І тому ще й з цього боку треба всім Українцям, які живуть по місцевостях, де відбуваються українські вистави, доложити усіх можливих старань, щоби розпродувати на ті вистави як найбільше тикетів між Американцями. І будьмо певні, що за це самі Американці будуть нам ще дякувати, бо почують таке, чого многі з них ніколи не чули. А при розпродуванню тикетів памятаймо на те, що треба мати з собою голоси американської преси про дотеперішні виступи, бо ці критики є найкращою аґітацією.

Л. М.

—o—

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДЯНКА ПРО УКРАЇНСЬКЕ СВЯТО В ЧЕСТЬ ВАШИНҐТОНА.

Я була на українськім святі, яке уряджено в нашім місті, Болтімор, Мд., заходами Українського Хору Кошиця і Школи Танків В. Авраменка.

Не маю слів, щоби описати моє захоплення, ні сили, щоби виявити мою подяку для тих, що серед таких несприятливих обставин сіють зерно нашої культури. Свято випало надзвичайно гарно. Всі, що були на нім, були захоплені. І критика, яку помістили місцеві американські ґазети, захоплена нашими піснями і танками. Алеж всеж таки з матеріяльного боку вистава не дописала, бо ще в нас забогато несвідомих і байдужних людей, а замало таких провідників, які народови як слід розяснилиб, яку це культурну працю виконуємо оттакими виставами.

Це прямо гріх, що наші батьки не беруть на такі вистави якнайбільше старшої, тут родженої дітвори. Такі вистави наповнили би ту дітвору гордощами, вони були би для них живою реклямою українського імени й української культури. І діти інакше ставилися би до нас, колиб на власні очі побачили, як оплескують наші пісні й танки родовиті Американці й як подивляють наші народні строї.

Хто не байдужний для народної справи, цей певно не допустить до цього, щоби наше культурне підприємство, яке здобуває собі найбільші признання з боку фахових американських критиків, потерпіло фінансову невдачу. Тому і в нашій громаді повинні ми надолужити жертвами ту фінансову втрату, яку понесено через виставу. Це буде наша подяка за великий моральний успіх, який ми зискали через ту виставу. Бо втрата в нашій громаді мусить бути кимсь покрита, бо інакше треба би зліквідувати дальші вистави. Тому саме складаю від себе і посилаю до редакції „Свободи" $25 як жертву на покриття коштів дальшої поїздки Українського Хору Кошиця і Школи Українських Танків В. Авраменка. І думаю, що знайдуться в нашій громаді бизнесмени і інші громадяни, котрі теж підопруть у подібний спосіб оті наші славні вистави в память Юрія Вашинґтона.

Т. Д. з Болтімор, Мд.

З ЖІНОЧОГО РУХУ.

ПРОТЕСТ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ В ПРАЗІ ПРОТИ ПОДІЙ НА РІЦІ ДНІСТРІ.

Українські жінки еміґрантки, обеднані в Українській Жіночій Національній Раді, звертаються до жінок всього світа й до всіх тих, що відчувають ще чуже горе та страждання, з горячим протестом проти того, що діється в сучасний мент на Дністрі й закликом: допоможіть тим нещасним нашим сестрам і братам, що конають на кордонах своєї батьківщини, змушені тікати з совітського раю.

На сторінках часописів майже всього світу зявились вістки про жахливі масові розстріли втікачів з України. **Не менш жахливі відомости зявились і про те, що румунські урядники тих щасливіщих, що хоч поранені уникнули смерти від большевицької кулі, та перебрались за кордон — в багатьох випадках передають большевикам назад,** а там без сумніву їх чекає люта смерть та знущання. В своє оправдання в такім жорстокім поведенню Румуни висувають економічну крізу та велику скількість своїх безробітних та голодних. Але невже ті гуманітарні установи, на прапорах яких стоять прекрасні, високі гасла любови до ближнього та співчуття до страдаючих і активної допомоги; невже такі установи, як Інтернаціональний Червоний Хрест, Комітет Нансена та подібні їм орґанізації не прийдуть на допомогу цим страдаючим? Невже люди, що поставили собі життєвою метою — добро інших, спокійно дивитимуться, як на совітському березі Дністра голодні собаки розтягають трупи дітей, жінок та старих дідів, що шукали останнього поратунку в утечі з Рідного Краю, покладаючи всю віру в культурність і співчуття щасливіщих мешканців Західньої Европи?

Ми, еміґранти, безсилі допомогти нашим братам та сестрам. Самі ми майже безправні. **Єдине право, яке нам лишилось, це — воля слова.** І ми використовуємо це наше право, щоб звернутися з цим нашим болючим закликом до тих, хто має силу допомогти нещасним. Ми апелюємо до найблагороднішого почуття — співчуття страждущим і віримо, що знайдуться люди, котрі відкинуть сучасний політичний принцип — торговлі вигодами; віримо, що знайдуться люди, які прийдуть з безкорисною та скорою допомогою нашому вщент тілом і душею виснаженому народови. Не дайте останній іскрі віри в справедливість і добро вигаснути в наших серцях і в серці всього нашого народу!

Укр. Жіноча Нац. Рада.
Прага, Чехословаччина.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

СЕЙНТ ДЖОЗЕФ, МО.

На Рідну Школу.

Товариство Запорозька Січ, від. 355 У. Н. Союза, зібрало між своїми членами дрібними жертвами на Рідну Школу $5.75. Гроші вислано через Обеднання.

Стефан Юркевич.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На письменників.

Гром. П. Стасюк переслав через Обеднання до Рідного Краю жертву в сумі $25 на допомогу письменникам.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Нюйорський Комітет Товариства Просвіти в Рудниках в Галичині переслав через Обєднання $260 на викінчення дому Просвіти в Рудниках, підгаєцького повіту.

За Комітет:
Корнило Кунка, тростіс ком.

—o—

ДІТРОЙТ, МІШ.

Ювилейний дар Рідній Школі.

Дар зложили члени від. 75 У. Н. Союза в сумі $25, як робили кождого року. Мимо великого безробіття добрі люди зрозуміли потреби школи Збіркою занялись: В. Чмир, С. Михайлюк, І. Стеґунецький, Н. Дворчин.

Жертву зложили: по $2: І. Фариняк, І. Яґрич, І. Ступецький, В. Тарас; по $1: В. Чмир, Н. Дворчин, С. Михайлюк, І. Космин, пп. Маланяк, Зелінський, Н. Поглод, Д. Косар, Г Химко, А. Даравський, В. Коваль, Й. Щиптак, Г. Маланяк, П. Крупняк, Ривак, Ганчисяк. Гроші передано делеґатови Рідної Школи 24. квітня, а чек виписаний на Обеднання для пересилки грошей до краю.

Василь Чмир.

—o—

МЕНВИЛ, Р. АЙ.

На Рідну Школу.

Членкиці сестрицтва Непорочного Зачаття Святої Анни улаштували баль 5. березня с. р. З того балю комітет призначив на Рідну Школу в Краю 30 долярів. Нехай і менвільські сестриці причиняться до визвольних змагань українського народу.

М. Шпак.

—o—

В БЕРЕЗНІ 1932 ЗЛОЖИЛИ НА РІДНУ ШКОЛУ:

6. березня **Трой, Н. Й.** Комітет Народної Роботи з ювилейного віча $200.

13. березня **Вілмингтон, Дел.** Українська Православна Церков св. о. Николая $22.87.

14. березня **Честер, Па.** Український Народний Дім дохід з ювилейного віча $82.10.

16. березня **Нюарк, Н. Дж.** Українські Орґанізації при гр. кат. церкві $243.75 і 14 акцій Зем. Банку у Львові на суму 550 зол.

20. березня **Менчестер, Н. Г.** Український Горожанський Клюб збірка з ювилейного віча $62.75.

Разом $611.47 і 14 акцій.

Лев Ясінчук, делеґат Р. Ш.

—o—

НАНТИКОК, ПА.

На Рідну Школу.

На забаві в Теодора Бабака зібрано $13.25 на Рідний Край. Зложили слідуючі особи: Т. Бабак $2; О. Морикот $1.50; по $1: М. Вовк, В. Парцель, А. Сьома, В. Кобилянський, М. Савчук, Я. Савчук, Г. Копіяк; по 50 ц.: Г. Гетьман, О. Стасінчук, О. Ґурґела, В. Стефунко, пані Сивик; П. Галавей 25 центів. — Разом $13.25.

Гроші призначені на Рідну Школу й вислано їх через Обеднання.

Микола Бабак.

ВИЛКС БЕРІ.

На визвольну боротьбу.

Вислано через Обеднання $16.50 для УВО.

На це зложилися: Відділ VI. ОДВУ $9.50; Анна Йов $5; Іван Корнова $2. — Разом $16.50.

Г. Герман.

—o—

A SHORT HISTORY OF UKRAINE.

(Prepared by Stephen Shumeyko, LLB.)

"THE PARTITION OF POLAND AND ITS EFFECT UPON UKRAINE."

The fall of the "Hetmanshyna" and the "Sitch," led many to believe that the fall of Ukraine was imminent.

All of the finer things of Ukraine life, created and nurtured along throughout centuries by sweat and blood, were destroyed by the imperialistic policies of Russia and Poland. The centuries of never ending oppression of the Ukrainian people finally resolved itself in what then seemed the total destructoin of Ukrainian freedom and mother tongue! All that now remained was the common mass of Ukrainians, mostly uneducated and unlettered; born in poverty and ignorance; downtrodden continually throughout their lives by the landdowning class, but still conscious that they were Ukrainians, descended of glorious ancestors. It is true that this consciousness was not at all times universal, and not at all times overhelming; but that it existed is a wonder in view of the seemingly impassable obstacles and persecutions which beset it. For no people on this earth have suffered such a concerted persecution carried on with the purpose of entirely destroying even the last vestiges of Ukrainian nationalizm. To have retained this nationalistic spirit throughout all these centuries in the face of the most unremmitting pressure, may be easily called one of the wonders of this world.

Upon gaining a stranglehold upon Ukraine, Russia immediately began a systematic obliteration of the Ukrainian language; realizing that so long as the Ukrainian language existed, so long would the Ukrainian nationalistic spirit exist. During the reign of Peter I, all printing in the Ukrainian language was forbidden. During Catherine's reign, a petition by the Lavra of Kiev, to permit the publication of Ukrainian works, because no one in the Ukraine wanted to buy Russian books, was refused. The Ukrainian schools felt the pressure of Russia's policy also, by being forbidden to teach anything in the Ukrainian language. When, in 1760, an application was made for a charter to change the Kiev Academy to a university and to found another university in Baturin, the Russian government refused; it did not desire to permit the creation of a home for the expansion of Ukrainian patriotism and ideals.

The same situation existed in Western Ukraine, in Galicia and Volhynia, which were under the influence of the Polish "pany" for Poland as a nation no longer existed. It lost its identity in the famous Partitions of Poland in 1772 and 1793.

The close of the 18th century seemed to be the close of the life of Ukraine. Her mother tongue, the soul of a nation practically throttled, her schools closed, her aristocracy aping the manners of the Russian or Poland's nobility, — there seemed no hope any longer.

"It's a long road that has no turning" aptly describes the ensuing gradual change in Ukraine's misfortunes. The change for the better began to take form in Galicia. The Austrian government which forcibly annexed Galicia from Poland in 1772, being apprehensive of the Polish "pany" on account of their moves for independence; for the purpose of gaing the support of Ukrainian people, granted them some privileges. Joseph, the emperor of Austria, as well as his mother, Maria-Theresa, sponsored moves for the education of their Ukrainian subjects. He decreed the founding of schools teaching the Ukrainian language. When in 1784, a university was chartered in Lviw (Lemberg), its charter provided for the appointment of a certain number of professors teaching the Ukrainian tongue, and also for the formulation of a preparatory school for the Ukrainian boys and girls who desired to enter this university.

These seeds of progress for the Ukraine, did not at first find fertile soil. The masses of the Ukrainian people were so completely under the influence of the Polish aristocracy that given such oportunities as described, they did not readily take to them. Instead of learning the Ukrainian tongue in its pure form, it insisted in many instances, in mixing it with other languages, thinking thereby that such action would be more to the aristocratic mold. As a result of this, the beginning of the Ukrainian renaissance nearly found its oblivion when the Polish "pany" becoming powerful again, attempted to do away with all the reforms of the deceased sovereign. But it was too late. A spirit of freedom had arisen in the hearts of the Ukrainian people throughout all of Ukraine, which could no longer be easily checked.

(Next Installment — The Revival of Ukrainian Letters and Arts).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в четвер, 12 травня, точно в годині 8-ій ввечір. Проситься кождого члена прийти на ці збори, бо є кілька справ до порішення. Екзекутивний комітет товариства представить плян, в який спосіб можемо втримати хор і мандолінову орхестру при нашім товаристві. Довгуючих членів проситься вирівнати залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Членів, котрі працюють, проситься складати на цертифікати, бо бачите самі, що нам нового дому конче потрібно, наша молодіж не має де вийти. — В. Гурянський, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIAN TRIBUTE TO GEORGE WASHINGTON'S BICENTENNIAL.

WASHINGTON, D. C.

UKRAINIAN TRIBUTE TO GEORGE WASHINGTON.

An unusually effective tribute was paid the memory of George Washington last night by members of the Ukrainian Chorus and Ballet in a festival of singing and dancing at the Washington Auditorium. Gathered from the four corners of the country, this group of Ukrainians, costumed in their native dress, presented folk dances and a series of folk songs, sung faultlessly, as a bribute to the Bicentennial celebrations of this season. Last night's performance, witnessed by a large and enthusiastic audience, was the beginning of a tour which will take these talented persons as far North as Boston, and will also include a performance at New York's Carnegie Hall this coming Sunday.

Michael Piznak, acting as master of ceremonies for the Ukrainian Bicentennial Committee, toward the end of the performance introduced Senator Royal S. Copeland, referring to him as "the stanchest friend that the Ukrainian people have." Mr. Copeland then officially welcomed the visiting artists, and reminded the audience what a "fine thing it was to do" for such a group to pay such an earnest contribution to the Bicentennial celebrations.

In a final tableau, in which flags of this country and the Ukraine were carried by more than a hundred performers, in which swords were drawn in military salute and the chorus sang the "Star Spangled Banner," a large framed picture of George Washington was brought in at the back of the stage and the climax of the evening was reached in this effective tribute.

While the dances of the Ukraine were staged and danced with expertness last night, and two small Hutzul dancers raised the roof with their professional talents (Vasile Avramonko's solo dance, too, won him an ovation), it was, perhaps, Alexander Koshtz's chorus which won the most applause.

These singers, led by Mr. Koshetz, undoubtedly offered some of the best in choral work which this city has been privileged to hear during the year. The voices were fresh, the solo work clear and effortless, and the harmony closely woven and sung with such delicate shadings that one or two of those final notes which drifted off into some kind of an Ukrainian hinterland seemed scarcely to be spun out by human voices at all. Magnificent singing from the biginning to the end, such works as the "Psalm on Christ's Sufferings," the suite of Christmas carols and the final "Cossack Courting His Girl, Dziuba," more than deserved repetition — which, alas, time or something seemed to forbid.

E. de S. Melcher.

(**The Evening Star**, Washington, D. C., Monday, May 2, 1932).

—o—

ATTENDED CONCERT.

Many box parties were given last evening at the Washington Auditorium, when the world-famous Ukrainian chorus and ballet under the direction of the famous conductors, M. Alexander Koshets and Mr. Vasile Avramenko, presented a concert in honor of the Bicentennial Celebration. Senator Royal S. Copeland was present and made the introductory address. Others occupying boxes were the French Ambassador and Mme. Claudel, members of the Italian, Spanish and Belgian embassies. Mr. Ferdinand Veverka, the minister of Czechoslovakia, entertained friends in his box, and others attending were Mrs. Adolph Casper Miller, Mrs. Edwin B. Parker, Mrs. Walter Bruce Howe, Major Charles L. Snell, Major Cocroft, Major E. L. V. Johnson, Mrs. J. A. C. Wright, Mrs. David Meade Lea, Mrs. Hennen Jennings and Miss Laura Harlan.

(**The Washington Times**, Monday, May 2, 1932).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 29. квітня 1932 р. помер **Микола Никорчук**, член Тов. Українська Січ, від. 59 У. Н. Союза в Бріджпорт, Конн.

Покійний походив з села Горошева, повіт Борщів, Західна Україна.

Прожив 40 років. Оставив вдову і 4 дрібних сиріт. Був взірцевим батьком і щирим та ревним сином України, бо збирав завжди жертви на Рідний Край і сам їх давав на ріжні народні потреби.

І дбав завжди і за наш У. Н. Союз та за свій відділ.

Такого доброго члена нашої організації й доброго Українця попрощав дійсний здвиг народа і наше Товариство вдячне усім тим, що прибули на похорон і віддали останню прислугу. В. Й. П.

прислугу покійному. В. Й. П.

У НІЧКУ БЕЗСОННУ.

У нічку безсонну тут на чужині
Думами я блукаю
Понад Опором, бистрим потоком,
У Ріднім Краю.

Берегом стежкою я походжаю
І на верхи гір пнуся.
На шпиль я вийду, вколо оглянусь
І там спинюся.

Гляну кругом я по полонинах
І на села охочі.
Тут я ходила, тут мені плили
Літа дівочі.

І все у темну безсонну нічку
Сама до себе мовлю:
По полонинах, плаях, дібровах
Спомини ловлю.

Анастасія Рибакова.

З ІСТОРІЇ ШАФРАНУ.

Шафран є одною з найдорожчих корінних ростин у евіті, а також найбільш поширених. Шафрану стали вживати в Европі щойно в другій половині 19-го століття. Історія каже нам, що вже в часах трицятьлітньої війни в латинських країнах продавали купці цю ростину як лікарство.

Шафран походить зі сходу — з **Малої Азії**, а саме з околиць турецького міста Заферанболі, хоч деякі вчені кажуть, що вітчиною шафрану є північна іранська околиця, Кашмір і Тибет. Там уживали й уживають шафрану як фарби при торжествах Індійців, а тибетанські князі шафраном печатали важні письма. Назви тієї ростини треба шукати в перським і арабськім „зафаран", а ріжні азійські племена називають його „накесар" або „кесарі".

Коли російський цар Петро Великий пізнав значіння плекання шафрану, приказав законом плекати його в околиці Баку, біля Хвалінського моря. Там шафран дуже поширився та творив головну частину народнього господарства тодішньої Росії. Найбільшою славою втішався шафран, коли його прикмети пізнали поети. Доказане є, що в старинних часах знали шафран з поезій багато скорше, ніж в дійсности. Так теж можна пояснити Гомерову помилку, який на левадах каже цвисти шафранові та гіяцинтам, хоч в дійсности шафран цвите весною, а гіяцинт осінюо.

В Італії та Еспанії пробували плекати шафран на більшу скалю. Переконалися, що великі видатки, потрібні для плекання, далеко не рівналися користям, тому скоро впало зацікавлення влади й визначних господарських підприємств. І на Україні й у Галичині побачите в городці господині один-два корчики шафрану, та він не має такого гарного цвіту. Висока ціна шафрану вдержується вже кілька століть. І в своїй батьківщині шафран відносно дорогий. З кінцем минулого століття пять шестих митного фунта коштувало 200 пястрів (понад 7 долярів). Тепер в інших краях треба заплатити за фунт шафрану коло 20 долярів.

Як усе, що дороге, так теж і шафран фальшують. Починається фальшування шафрану в тих, що його плекають, а кінчиться в продажі, так що часто консумент дістає домішку менше вартісного шафрану або вже вживаного або безвартісний цвіт інших ростин без запаху, а запущений шафрановою есенцією, яка лише забарвлює, одначе не додає смаку й запаху. Тому то й цьому фальшуванню треба приписати, що його вживають мало й вивіз його паде.

ШВАЙЦАРСЬКІ ВЧЕНІ ПЛЕКАТИМУТЬ ВЕЛИКАНІВ.

Велика вартість світла для розвитку та росту всяких творінь уже віддавна відома. Тому зрозуміле, що і в тій ділянці роблять постійно нові досліди, щоби справдити світляні проміні, які булиб найвідповідніші для розвитку творінь. Швайцарські вчені Ф. Людвіґ і Й. Ріс, які роблять такі досліди вже довгі літа, тепер справдили, що деякі світляні проміні мають такий великий вплив на ріст, що ними можна навіть виплекати великанів. Покищо ті спроби роблять лише на щурах. Оба вчені держать у своїй бернеській лябораторії щурів у специяльних клітках, до яких не може продістатися навіть промінчик денного світла, а на віках є фільтри з оптично випробуваного скла, червоного та синього. Контрольовані звірята держать у клітках, яких віка є зі звичайного скла. До тих кліток дали вагітні самички, так, що молоді вже відразу виставлені лише на однобарвне світло.

Вплив світла, кажуть, був подиву гідний. Під червоним світлом звірята розвинулися далеко ліпше та гарніше ніж під звичайним склом. Декотрі з тих молодих звірят були в порівнанні з контрольованими звірятами справдішними великанами, а всі були веселі, живі.

Також при плеканні ростин осягли таким способом дуже добрі висліди при салаті, пшениці, вівсі і т. д. Ростини росли незвичайно скоро, одначе мали непоказну барву. Фахівці здогадуються, що той скорий ріст під червоним склом є в тіснім звязку з вітамінами росту. Ті вітаміни росту (подібно як протирахітичний вітамін дістає силу від позафіялкових промінів) дістають силу від червоних промінів. Згадані вчені кажуть, що ті проміні можуть мати не лише значний вплив для скотарства і т. д., а також після дальшого уліпшення та підкріплювання росту людини, головнож дітей, так, що потім не траплялися би люди маленькі та недостаточно розвинені.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку У. Н. Союзови і його урядови за уділення мені з фонду запомогового $50, з огляду, що я окалічіла на руки і нездібна до жадної праці, а жити треба, бож як знаємо всі, що часи тяжкі і нізвідки на життя взяти, бо заробітку і здорові не мають, тож ще тяжче переносить горе нездібний до праці, бо як в родині одно нездібне, а друге має працю і працює завше, то ще може переходити лекше, бо є звідки, а так, то дуже прикро, отож ще надія є і кождий член нездібний до праці як був забезпечений в У. Н. Союзі, то хоч одержить малу поміч, а не в американських асекураціях, отож ми всі і діти повинні належати до У. Н. Союза, котрий є нашим опікуном в прикрім положенню.

Анна Саюк,
членкиця 318 від. У. Н. Союза
Нортгемптон, Па.

У Коцюбків на вечері є гості. Малий Моріц верещить під небеса, бо його болить зуб. Один із гостей радить матері, щоби хлопцеви встромила палець у рот.

— Чи гадаєте, що так перестане його боліти зуб?

— Ні, одначе напевно він перестане кричати.

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

Тарзан звернув увагу на чорного, що прийшов сюди з воїнами. Він рішив спробувати свого щастя й заговорити з чорним. Звертаючись до нього мовою дикунів, Тарзан спитав чорного: „Чи ти не з племени Баґеґо?" Чорний відповів: „Так, я Баґеґо". Тепер Тарзан мав перекладчика, який може все переказати воякам, що скаже Тарзан. Він почав скоро говорити чорному, щоби він переказав дівчині те, що Тарзан зовсім не належить до тих, з ким його арештовано, що він не є ворогом отсих людей, котрі на нього тепер напали.

Дівчина слухала зі здивуванням оповідання Тарзана. Особливо вона здивувалася, коли почула, що він також шляхотного роду, себто патрицій серед білих людей далекої землі. Почувся гуркіт у ворота, ніби хтось старався дістатись до саду. Один з воїнів пішов до воріт і відчинив їх. На подвірю зявився офіцир, у якому Тарзан пізнав Максімуса Преклярруса, котрий був арештував раніше Тарзана. Офіцир схопив за меч, побачивши бувшого свого вязня, але дівчина спинила його.

„Сховай свій меч у піхву! Він не є ворогом! Він патрицій і вратував мене від напасти Фастуса!" Потім дівчина показала Фастусови на ворота й випросила його геть. Відходячи, Фастус загрозив: „Мій батько імператор усе це буде знати! Ти це попамятаєш!" Після цих слів Фастус розплакався з обиди й злоби. Обовязком Максімуса Преклярруса було арештувати Тарзана. Він вислухав уважно, що дівчина розповіла йому про незнайомого „варвара" й шукав виходу з неприємної ситуації. Обовязку знехтувати не міг.

Нарешті Преклярус знайшов вихід. Від покликав до себе ближче чорного слугу, а передтим наказав білим воїнам вийти геть із саду. „Скажи йому — говорив Преклярус до Баґеґо — щоб він тримався так, ніби я його арештував. Хай іде зі мною, поки я його приведу до Колізеюма, що знаходиться проти мого дому. Там я йому дам відповідний знак рукою й це вже буде його власне діло, як поступати далі. Я бачу, що він має багато зручности й розуму". Баґеґо все це переказав Тарзанови.